

דאגאליזירן

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחה ולשמירה על חיילנו במלחמה להחזרת החטופים בריאים ושלמים ולרפואת הפצועים

נושא השבוע: חג חנוכה (א)

יב כסלו תשפ"ה 1555 (שנה ל')

ההפטרה: "חזון עובדיה" (עובדיה א)

פרשת וישלח

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל יִעֲקֹב קוּם עִלָּה בֵּית אֶל וְשֵׁב שָׁם וְעֲשֵׂה

שָׁם מִזְבֵּחַ לֹא-ל' הָאֱרֶצָה אֲלֵיךְ בְּבִרוּךְ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אוֹזִיךְ " (לה. א)

"קום עלה"- לפי שאחרת בדרך נענשת ובא לך זאת מבתך [שכם בן חמור] (רש"י).

אמר הקב"ה ליעקב: לא הגיעוך צרות אלו אלא על שאחרת מלקיים את נדרך, לכן קום עלה בית-אל ועשה מזבח לה' כפי שנדרת.

גם בחנוכה היה עיקר הגזירה על שהיתרשלו בעבודה בבית המקדש לכן נגזר עליהם לבטל מהעבודה כמבואר שגזר עליהם אנטיכוס הרשע לבטל קרבן התמיד ולבטל הדלקת המנורה וטימאו את כל השמנים. אך כשחזרו בתשובה ומסרו נפשם על העבודה, זכו לישועת ה' על ידי הכהנים עובדי העבודה בבית ה' וניצחו המעטים והחלשים את הרבים והחזקים כנגד כל הסיכויים. ונעשה להם נס גם בנרות שזכו לחדש הדלקת המנורה בבית המקדש מידה כנגד מידה ולכן קבעו להודות ולהלל שהיא העבודה שבלב ("בית חדש" אור"ח סי' תרע). לכן התיקון בחנוכה שנזדרז לקיים את המצוות ובכך נראה להקב"ה כמה חביבות הן עלינו בפרט בהדלקת נר החנוכה.

(אמרי ברוך)

"...אֵלֶּה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לוֹ בְּפָדֶן אֲרָם" (לה.כו) "אֵלֶּה בְּנֵי עֲשׂוֹ אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לוֹ

בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" (לה.ה)

בפרשתנו מפרטת התורה את שמות בני יעקב למשפחותיהם, ובהמשך את שמות בני עשיו, אולם אצל יעקב ולידת בניו נאמר בלשון יחיד "אשר יולד לו" ואילו אצל בני עשו נקטה התורה בלשון רבים "אשר יולדו לו" ונשאלת השאלה למה? כשנולדו ילדיו של יעקב בהיותו בפדן ארם אצל לבן הוא חשש שמא ילמדו ממעשיהם הרעים של לבן ובני המקום, לכן כל ילד היה יחיד ומיוחד בטיפוחו וחינוכו ובזכות זה זכה ל- י"ב שבטים קדושי עליון. לעומתו עשו לא דאג לחינוך ילדיו, אדרבא הם למדו מאנשי כנען שהיו מושחתים במידותיהם לכן אצלו נקטה התורה בלשון רבים היות שרכשו את מידותיהם הרעות של בני המקום כגזל, חמס חוסר צניעות, עבודה זרה... ונהיו רעים ומושחתים כמותם.

אחת הגזרות שגזרו היוונים על ישראל הייתה שיכתבו על קרן השור ששימש כבקבוק לתינוק שאין להם חלק ונחלה באלוקי ישראל כדי להשריש בליבם את דברי הכפירה הללו, אך נצח ישראל עמד בתוקף ובגבורה כנגד מחריבים אלו ואור התורה ואור המנורה העלה את נס האמונה בה' ובתורתו. (עלון קול יעקב)

החנוכה תאיר שוב

מעשה שהיה

שמי ד"ר בלייר גרוב ואני משמש כפרופסור במרכז הרפואי של טולידו, במדינת אוהיו שבארצות הברית. לפני מספר שנים התקשר אלי רופא מדרום צרפת, הוא סיפר כי נכדתו חלתה במחלה מסוימת שהרופאים המקומיים לא הצליחו לפענח. ולכן לאחר שקרא כמה ממאמרי בנושא

תראו את האור בכל דבר בחיים ואל תשכחו להיות האור בשעת צרה לאחרים

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 4:38-4:41 * סוף זמן ק"ש 8:32-8:36

ציאת שבת: 5:10

ציאת שבת: 5:10

כניסת שבת: 4:18

ליקויים במערכת העצבים האוטונומית, החליט להתקשר. התסמינים של נכדתו התאימו לאלו שתיארת במאמריי והוא שאל אם אוכל לעזור להם. הסכמתי ברצון, ובמשך חודשים רבים שיתפתי פעולה עם רופאה הצרפתיים של הילדה, הן בטלפון והן בפקס, כשאני מכוון אותם כיצד לאבחן את הדיאגנוזה. לבסוף הגענו לאבחנה מדויקת ורשמתי לה את התרופות והטיפולים הדרושים. לאחר מספר שבועות הילדה החלימה ממש באופן פלאי. סבה וסבתה של הילדה הביעו את תודתם העמוקה ובקשו שאודיע להם כשאגיע לביקור בצרפת.

בקיץ 1996, הוזמנתי לדבר בוועידה מדעית בינלאומית שהתקיימה בעיר ניס שבצרפת. הודעתי להם על בואי וכשהגעתי למלון, חיכתה לי הודעה שאצור איתם קשר ואכן התקשרתי וקבענו להיפגש באחד הערבים. נפגשנו ביום שנקבע ונסענו יחד צפונה לביתו במחוז יפהפה בדרום צרפת. תוך כדי נסיעה הוא סיפר לי שאשתו חולה "במחלה", היא אינה מרגישה טוב אך התעקשה שהיא רוצה לפגוש אותי.

ישבנו בסלון ביתו ושוחחנו. לאחר זמן שאלה אותי האישה: "בעלי אמר לי שאתה יהודי, האם זה נכון?", "כן, אני יהודי" אמרתי. הם בקשו שאספר להם על היהדות, ובמיוחד על החגים. הסברתי כמיטב יכולתי והייתי בהלם מעט הם ידעו על היהדות. במיוחד התעניינה האישה בחג החנוכה. כשסיימתי לענות על שאלותיה, היא הביטה בי ואמרה: "יש לי משהו לתת לך".

היא נעלמה וחזרה אחרי מספר דקות עם חבילה עטופה בבד. היא התישבה, עיניה העייפות הביטו בי והיא החלה לדבר באיטיות: "כשהייתי ילדה בת 8, בזמן מלחמת העולם השנייה, השלטונות הגיעו לכפר שלנו כדי לכנס את כל היהודים. חברתי הטובה באותם ימים הייתה ילדה יהודיה בגילי בשם ג'נט. בוקר אחד, כשבאתי לשחק איתה, ראיתי שמאלצים אותה ואת משפחתה, באמצעות איומי רובה לעלות למשאית. רצתי הביתה, סיפרתי לאמי מה קרה. "לאן היא הולכת?" שאלתי, ואמי הרגיעה אותי: 'אל תדאגי, היא תיכף תשוב'. רצתי בחזרה לביתה של ג'נט וראיתי שהיא כבר לא שם. כפריים אחדים בזווית את חפצי הערך ואת פריטי היומאות הם השליכו אל הרחוב. כשהתקרבותי, ראיתי משהו זרוק בערימת זבל, הרמתי אותו. היה זה חפץ שג'נט ומשפחתה נהגו להדליק בסביבות חג המולד. במוחי הקטן, מוח של ילדה קטנה, אמרתי לעצמי: אקח את זה הביתה ואשמור את זה לג'נט עד שתחזור, אולם היא ומשפחתה מעולם לא חזרו". היא הפסיקה לרגע ולגמה מעט מהברנדי. "מאז שמרתי על הפריט הזה, החבאתי אותו מהוריי ולא סיפרתי לאיש על קיומו. למעשה, במשך 50 השנים האחרונות, האדם היחידי שידע על כך היה בעלי. כאשר גיליתי מה באמת קרה ליהודים, ושכמה מן האנשים שהכרתי שיתפו פעולה עם הנאצים ימ"ש, לא הייתי מסוגלת להסתכל על החפץ הזה, אולם בכל זאת שמרתי עליו, מוחבא, מחכה למשהו, למרות שלא ידעתי בדיוק למה? עכשיו אני יודעת למה חיכיתי? בשבילך, יהודי שעזר לרפא את נכדתנו, אני רוצה לתת לך את זה".

ידיה הרועדות הושיטו לעברי את החבילה. פתחתי בזהירות את כיסוי הבד, בפנים הייתה חנוכייה, כזו שלא ראיתי כמות מעולם. עשויה מפליז מוצק, היו לה שמונה קנים עם קעריות לשמן ופתילות, וקערית תשיעית שהייתה ממוקמת גבוה יותר מהאחרות. למעלה הייתה מעין טבעת שהאישה זכרה שמשפחתה של ג'נט נהגה לתלות בה את החנוכייה בפרוזדור הבית.

החנוכייה נראתה לי די עתיקה. מאוחר יותר, אמרו לי מספר אנשים שגילה של החנוכייה הוא לפחות 100 שנה. כאשר הסתכלתי עליה וחשבתי מה היא מייצגת, התחלתי לבכות. כל מה שיכולתי היה רק למלמל דברי תודה. כשעזבתי, מילותיה האחרונות אליי היו: "מי יתן והחנוכייה תאיר שוב".

מאוחר יותר שמעתי שתוך פחות מחודש מאז שנפגשנו, היא נפטרה. השנה, שוב יעלה אור בחנוכייה. אני ומשפחתי נדליק אותה, כאנשים דתיים ונאמר תפילה מיוחדת לזכר אלו שאותם היא מייצגת ושאלו ממשיכים אותם, לא ניתן לאור הזה לכבות שוב.....

(אתר חב"ד)

הלכות חג חנוכה [א]

פינת ההלכה

א. מהי חנוכה? בתקופת בית המקדש השני גזרו היוונים גזרות שמד על ישראל וביטולם ממצוות התורה, ונכנסו לבית המקדש ופרצו בו פרצות וטמאוהו, ונלחמו בהם ישראל ואיבדום – והיה זה ביום כ"ה בכסלו, ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור להדליק את המנורה בבית המקדש רק פך אחד של שמן והיה בו כדי להדליק רק ליום אחד, ונעשה

בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים עד שכתשו שמן טהור חדש, ולכן תיקנו רבותינו שיהיו ימים אלו ימי שמחה והלל ונקראים חנוכה ומדליקים בהם נרות לפרסם הנס (משנ"צ סי' תרע ס"ק א). ונכון ללמוד את הלכות חנוכה בחנוכה (ש"ת שלמה חיים סי' רסה). או כמה ימים לפני כן כדי לדעת את פרטי ההלכות (ילקו"י חנוכה סי' תרע ס"ד).

ב. ימים אלו אסורים בהספד ותענית (ש"ע ס"א), ואין מספידים אלא לחכם שנפטר בשעת הלווייתו (ש"ע ס"ג). ואומרים "צידוק הדין" [שבה מצדיקים את גזר הדין שהביא ה'] (ילקו"י חנוכה עמ' סב). ואזכרה [של "ז", "30", "רשנה"] עושים עם דברי תורה וחזק ללא הספד. ונכון שלא לבקר בבית הקברות [לא ל"שבעה" ולא ל"שלושים" ויבקרו אחרי חנוכה (חז"ע חנוכה עמ' יא) אבל ל"שנה" אפשר אם בטוח שלא יבכה (ילקו"י חנוכה ע"מ כד)], אבל לקברות צדיקים מותר (נב"ח וישב ס"כב). ימי החנוכה נחשבים ימי חג לעניין שיכול לאחל לחברו "חג שמח" (כן ראה הגאון יצחק זילברטין להוכיח מש"ע יו"ד סימן ר"ז סעיף מז ובט"ז ס"ק לח ושכן נהג הסטייפלר רבי יעקב ישראל קניבסקי וכן מר"ן הגאון יוסף שלום אלישיב נהג כן וכל זה הציא בספרו עלינו לשבח דברים ב עמ' קמב).

ג. **כמה נרות** צריך להדליק בחנוכה? מעיקר הדין די בנר אחד לכל בית מישראל, אבל נהגו להדר ולהוסיף בכל לילה נר נוסף. (ש"ע סי' תרע"א סעי' ב').

הספרדים: נהגו להדליק חנוכייה אחת לכל בני הבית (ש"ע סס) **האשכנזים:** נוהגים שכל זכר מגיל חינוך מדליק חנוכייה לעצמו (הרמ"א סס, שהרמ"א סי' תרעה ס"ג ומשנ"ב). וכן נוהגים להדליק שמש גבוה מעל כולם שאם יבוא להשתמש לאור הנרות ישתמש בשל השמש [שאין בנר השמש קדושה כלל] (ש"ע סי' תרע"א ס"ה ונב"ח ס"ה, ש"ע סי' תרע"ג ס"א). ואסור להדליק נר של חול [כולל השמש שנחשב של חול] או סגריה מנרות חנוכה בתוך חצי שעה להדלקה (ילקו"י עמ' קטו).

ד. **החייבים בהדלקה:** בן מגיל 13 ובת מגיל 12 חייבים בהדלקת נרות חנוכה (עיין ש"ע סי' תרעה ס"ג ובט"ז), מ"מ נהגו שמדליקים חנוכייה אחת לכל בני הבית (ומנהג האשכנזים שכל אחד מבני הבית הזכרים מדליק) (ש"ע סי' תרע"א ס"ב). קטנים פטורים (סי' תרע"ג ס"ג) אך טוב לחנך קטנים שהגיעו לגיל חינוך [גיל 6 ומעלה] להדליק את נרות ההידור [מנר השני והלאה], וקטנים שלא הגיעו לחינוך מותר להם להדליק רק את השמש (תורת מועדים סי' ב ס"ב).

עיוור חייב בנר חנוכה [כוון שנר חנוכה הינו פרסום הנס לאחרים] ואם יש לו אשה, תדליק אשתו ותברך (ילקו"י סי' תרעה ס"ד), מכל מקום עיוור שהדליק נר חנוכה מוציא את כל בני ביתו ידי חובת הדלקה (ילקו"י ס"טו).

ה. בחורי ישיבה וחיילים שנמצאים מחוץ לבתיהם והוריהם מדליקים בבתיהם פטורים מהדלקת נרות חנוכה, ואם בכל זאת רוצים להדליק אזי ידליקו בלי ברכה (תורת המועדים פ"ב ס"ח). [אך אם החיילים נמצאים במקום שאין רואים נרות חנוכה כלל הם רשאים להדליק בברכה (חז"ע עמ' קטו-קנח), אבל אם נמצאים בשדה פתוח בלא אוהלים מדליקים בלי ברכה] (לאשכנזים זה אחרת). כשמדליקים הדלקה מרכזית בבית"כ ויש עשרה, אף אלו שבצבא או בישיבה נוהגים להדליק בברכה [אחד מדליק ומברך].

ו. כשבעל הבית נאלץ להיעדר מביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה עד לשעה מאוחרת בלילה [לאחר 9:00 בערב שאז כבר אין כל כך עוברים ושבים בערים, ובמושבים בד"כ יותר מוקדם (פסקי תפילות סי' תרע"ב ס"ד)] ראוי ונכון שימנה את אשתו שתהיה שלוחתו להדליק נרות חנוכה עם צאת הכוכבים וגם הוא יוצא ידי חובת הדלקת נרות חנוכה בהדלקה זו, ששלוחו של אדם כמותו (ש"ת יח"ד ח"ג סי' נא).

ז. משפחה שמתארחת וסמוכה על שולחן המארחים יוצאת ידי חובה בהדלקת בעל הבית (חז"ע עמ' קמה-קמו) מ"מ אם מתכוונים באותו היום לחזור לביתם ידליקו נר חנוכה כשיגיעו לביתם אפילו מאוחר בלילה [שהדלקת נר חנוכה הולכת אחר מקום שישן שם] (שם קנה-קנו) כגון: שהתארחו בשבת וחוזרים במוצ"ש לביתם ידליקו בביתם (סס).

ח. היכן מניחים את החנוכייה?

יח"א מי שגר בקומת קרקע באופן שיש לו בחצירו פתח סמוך לרשות הרבים (או ביתו פתוח לרה"ר) מניח את החנוכייה בפתח מבחוץ בגובה בין 24 ל-80 ס"מ.

יח"ב מי שגר בבנין קומות (מקומה ראשונה עד שלישית) ויש לו חלון עד גובה 9.6 מטר מהקרקע, ידליק את החנוכייה בחלון הפונה לרשות הרבים.

יח"ג בכל מקרה אחר (כגון: מקומה רביעית וכו') מניח ליד דלת ביתו משמאל לנכנס בגובה בין 24 ל-80 ס"מ (ש"ע סי' תרע"א ס"ה-ג, כה"ח ס"ק מה) מבפנים (חז"ע עמ' לג, עיין ילקו"י עמ' קסה) אם ירצה יכול להדליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים אפילו בקומה ה', ו, כשיש ממול בנין גבוה שהיו פרסומי ניסא להם (חז"ע עמ' לה).

יח"ד כל גובה האמור כאן הוא מהקרקע ועד השלהבת של הנרות (ילקו"י ח"ה עמ' קל"ח ס"ק כח).
ט. צריך להדליק נרות חנוכה במקום הנחתם (ש"ע סי' תרעה ס"א) ולכן לא ידליק ואח"כ יזיז את

החנוכייה עם הנרות למקום אחר, ואם עשה כן, לא יצא יד"ח (ש"ע ס"ט). וצריך לכבות את הנרות ולחזור ולהדליקם במקום החדש בלי ברכה (תורת מועדים סי' ג ס"ט). כשבעל הבית חולה ואינו יכול לקום ממיטתו יצווה על אחד מבני ביתו שידליק ויברך במקומו במקום שצריך ויוצא בזה ידי חובת המצווה (הליכות עולם ח"א עמ' ס, תורת מועדים סי' ה) ובדיעבד כשהדליקו ליד החולה ואח"כ העבירו למקומו יצא (חזו"ע דהערות עמ' קטז-קכ הטעם לירוף טעמים).

י. אין להשאיר את נרות חנוכה דולקים ללא השגחה בכל מצב בין בבית הכנסת ובין בבית משום פיקוח נפש, ששרפות פרצו מהנרות וגבו קורבנות בנפש ה"י ולכן :

- * אם הדליק בביה"כ בכל מקרה מותר לכבות אפילו בתוך חצי שעה להדלקה (ולקו"י חנוכה עמ' רכג).
- * אם הדליק בבית וצריכים לעזוב את הבית באופן לא צפוי הרי:
 - אם נמצאים בתוך חצי שעה להדלקת הנרות אין לכבות את הנרות [עד סוף חצי שעה] וגם אין לעוזבם לבד, ואם משאירים משהו חייב שיהיה זה אדם מבוגר ולא ילד.
 - אם נמצאים אחרי חצי שעה מהדלקת הנרות יכולים לכבותם לכתחילה (ש"ע סי' תרעב ס"ב) ואינו צריך לחזור ולהדליקם כשחזור (ולקו"י ש"ס סי' תרעב ס"ב).

* אם זה בבית וצריכים לעזוב את הבית באופן צפוי ומתוכנן שיודעים שיצטרכו להשאיר את הנרות לבד, במצב כזה לא ידליקו את הנרות אלא כשיחזרו הביתה אפילו בשעה מאוחרת בלילה.

יא. הדלקה בבית הכנסת: נהגו להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת בין מנחה לערבית (סי' תרעא ס"ז בהכ"מ א) עם שקיעת החמה (חזו"ע עמ' ס"ט ס"ב) (מ"מ אם הדליק לפני כן אין זה מעכב) (ש"ס ס"ק ז).

יב. אין להדליק בברכה אלא אם כן היו 10, ואם אין 10 וידוע שאח"כ יבואו עוד אנשים וישלימו למניין ויראו את הנרות דולקים רשאים להדליק בברכה (חזו"ע עמ' נב). וגם אפשר לצרף קטן שהגיע לחינוך או נשים להשלים ל- 10 ואז לברך ולהדליק (ס).

מנהג טוב להדליק בבית הכנסת גם בשחרית ללא ברכה ובפרט שמתפללים בהשכמה (ולקו"י סי' תרע"א ס"ב, ש"ת אור לאור לגר"צ אב"ד שאול ח"ד פ"מ ס"ט, פסקי תשובות סי' תרעא ס"ב).

יג. כשמדליקים בערב שבת בביה"כ, אם כל הציבור הדליקו בביתם בברכות [כפי המצוי!] אין המדליק נרות חנוכה בביה"כ מברך "שעשה ניסים", אלא רק ברכת "להדליק" (חזו"ע עמ' נו).

יד. אין יוצאים ידי חובה בהדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, ואע"פ שמדליק בברכות בביה"כ חוזר ומדליק בביתו שוב בברכות, מ"מ לא יחזור לברך בביתו "שעשה ניסים" ו"שהחינו" אלא אם כן הוא מוציא בברכתו את בני ביתו (ולקו"י עמ' ר).

טו. אבל [תוך 7 ימים] לא יברך וידליק בלילה הראשון בביה"כ [אא"כ אין אחר שיברך] (חזו"ע עמ' נט). אבל בשאר הלילות רשאי [ובביתו יכול בכל הימים] (ס).

טז. הדלקה בערב שבת * יקדים להתפלל מנחה [אפילו מנחה גדולה (עיין שו"ת יצי"א ח"ה אור"ח סי' מז, משנ"ב תפארת ארזי הלזנון סי' רסז ס"א ס"ק 1, שיבת ציון לכר בן ציון מואפי ח"א עמ' קכב-קכג)] לפני ההדלקה, מ"מ אם לא התאפשר לו, לא יתפלל ביחידות אלא ידליק וילך להתפלל מנחה בציבור (הליכות עולם ח"ב ע"מ סח).

* **סדר ההדלקה:** המדליק נר חנוכה [צריך שיהא בו שיעור שידלקו הנרות עד חצי שעה אחרי צאת הכוכבים היינו עד 5:27 בערב, ומינימום שנר אחד יהיה בשיעור זה, ולכן הנרות הצבעוניים לא מתאימים להדלקה בער"ש] ואח"כ נרות שבת, ואם הזמן מצומצם אחר שהדליק נר אחד של חנוכה, יכולה האישה להדליק נרות של שבת (בנ"ח וישב כ, כה"ח סי' תרעא ס"ק עט).

יז. הנוהג להדליק נרות חנוכה ליד דלת ביתו [כגון: מקומה רביעית ומעלה] בער"ש עדיף שידליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים בגלל שיש בעיה של משב רוח בכל פתיחת דלת שיכול לכבות את הנרות בשבת, וכן יש בעיה להזיזה לאחר שהדליק (ד. ע. עיין חזו"ע עמ' קפא, לה).

יח. חנוכייה בשבת: חנוכייה שדלקו בה נרות [בין בשמן בין בנרות] בליל שבת אסור לטלטלה כשהם דולקים (ש"ע סי' רעט ס"א) אבל משכבו יהיה מותר לטלטלה באופן שמתנה מערב שבת שיטלטל את החנוכייה אחר שיכבו הנרות (ש"ע סי' רעט ס"ד, חזו"ע שבת ח"ו עמ' קמז, ולקו"י שבת סי' רעט ס"ד).

העלון מוקדש לע"ו הב' יפתח אמי ז"ל בן בת שבע אדר מקיס תח' שפקודתו יב' כסלו

ניתן להשיג באיחוד בתשלום סמלי את חוברת חנוכה הצבעונית שכוללת סיפורים, השקפות, שירים וחידונים בנושא חנוכה מסודר לשמונה ימי החנוכה לפנות למל: 08-8644452

ניתן להשיג את ספר חנוכה כהלכה של מורנו ורבינו הרה"ג מאיר כהן שליט"א בטלפון 08-8651538 או 054-8461376

לעלון האיחוד אשדוד דרושים 2 מפיצים בהתנדבות לחלוקת עלונים לבתי הכנסת באזור מ' [8 בתי כנסת] וכן באזור נ' [5 בתי כנסת] אשדוד מידי שבוע לפנות למל: 08-8644452

טל': 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com